

Bøyings skjema

Etter «Norrønt bøyings skjema» av Odd Einar Haugen (*Grunnbok i norrønt språk*, 4. utg. 2001).

Skjemaet viser bøyingsendingar og omljodar i dei viktigaste bøyingsklassane i gamalnorsk. Morfologisk *i*-omljod er markert med ⁺ og morfologisk *u*-omljod med [°]. Hugs i tillegg fonologisk *u*-omljod (*a > ø/u*) før endingar på 'u'.

Substantivbøyinga

STERKE SUBSTANTIV							
Hankjønn			Hokjønn			Inkjekjønn	
Klasse	a	i	r	ir	ar	r	null
NOM.SG	r			- [°]		-	
AKK.SG	-			- [°]		-	
DAT.SG	i	-	i/i ⁺	- [°]	- [°] /u	- [°]	i
GEN.SG	s	s/ar		ar		ar/r ⁺	s
NOM.PL	ar	ir	r ⁺	ir	ar	r ⁺	- [°]
AKK.PL	a	i	r ⁺	ir	ar	r ⁺	- [°]
DAT.PL	um			um			um
GEN.PL	a			a			a

Typeord (f.v.): *hestr, gestr, fótr, bygð, dróttning, bók, barn.*

Klassenamna følgjer endinga i AKK.PL. Inkjekjønnsord med stamme på *-i* (*ríki, kvæði* ...) høyrer også med her (DAT.PL *ríkjum, kvæðum* ...), men det finst mindre bøyingsklassar som avvik litt.

SVAKE SUBSTANTIV			
	Hankjønn	Hokjønn	Inkjekjønn
Klasse	a	ur	u
NOM.SG	i	a	a
AKK.SG	a	u	
DAT.SG			
GEN.SG			
NOM.PL	ar	ur	u
AKK.PL	a	ur	u
DAT.PL	um	um	um
GEN.PL	a	na	na

Typeord: *granni, vika, auga*. Nokre hankjønnsord følgjer r-klassen i pl.: *bóndi*, pl. *bóndr*. Ei gruppe svake hokjønnsord sluttar på *-i* i alle former, t.d. *gleði*.

Adjektivbøyinga

	STERK BØYING			SVAK BØYING		
	Hankjøn	Hokjøn	Inkjekjøn	Hankjøn	Hokjøn	Inkjekjøn
NOM.SG	r	-°	t	i	a	a
AKK.SG	(a)n	a	t	a	u	
DAT.SG	um	ri	u			u
GEN.SG	s	rar	s	u	u	
NOM.PL	ir	ar	-°			u
AKK.PL	a	ar	-°	u		
DAT.PL	um			um		
GEN.PL	ra			u		

Dette gjeld i positiv og superlativ. Komparativ har berre svak bøying (jf. moderne norsk -e), men med endinga -i i hokjøn eintal og heile fleirtal (unnteke DAT.PL -um).

Pronomen

	1. person	2. person	3p. hankjøn	3p. hokjøn	Refleksivt
NOM.SG	<i>ek</i>	<i>þú</i>	<i>hann</i>	<i>hon</i>	
AKK.SG	<i>mik</i>	<i>þik</i>	<i>hann</i>	<i>hana</i>	<i>sik</i>
DAT.SG	<i>mér</i>	<i>þér</i>	<i>honum</i>	<i>henni</i>	<i>sér</i>
GEN.SG	<i>mín</i>	<i>þín</i>	<i>hans</i>	<i>hennar</i>	<i>sín</i>
NOM.DUAL	<i>vit</i>	<i>(þ)it</i>			
AKK.DUAL	<i>okkr</i>	<i>ykkur</i>			<i>sik</i>
DAT.DUAL	<i>okkr</i>	<i>ykkur</i>			<i>sér</i>
GEN.DUAL	<i>okkar</i>	<i>ykkar</i>			<i>sín</i>
NOM.PL	<i>vér</i>	<i>(þ)ér</i>			
AKK.PL	<i>oss</i>	<i>yðr</i>	Formene av <i>sá</i> (sjá nedanfor)		<i>sik</i>
DAT.PL	<i>oss</i>	<i>yðr</i>			<i>sér</i>
GEN.PL	<i>vár</i>	<i>yð(v)ar</i>			<i>sín</i>

Dualis = total, dvs. *vit* 'vi to', *vér* 'vi 3+'. Demonstrativet *sá* (sjá nedanfor) fungerer som personleg pronomen i 3P.SG.N og heile 3P.PL.

Determinativ

	Hankjønn	Hokjønn	Inkjekjønn
NOM.SG	<i>hinn</i>	<i>hin</i>	<i>hitt</i>
AKK.SG	<i>hinn</i>	<i>hina</i>	<i>hitt</i>
DAT.SG	<i>hinum</i>	<i>hinni</i>	<i>hinu</i>
GEN.SG	<i>hins</i>	<i>hinnar</i>	<i>hins</i>
NOM.PL	<i>hinir</i>	<i>hinar</i>	<i>hin</i>
AKK.PL	<i>hina</i>	<i>hinar</i>	<i>hin</i>
DAT.PL	<i>hinum</i>	<i>hinum</i>	<i>hinum</i>
GEN.PL	<i>hinna</i>	<i>hinna</i>	<i>hinna</i>

Tilsvarende bøyning har *inn*, endinga i bunden form av substantiv, og possessiva *minn*, *þinn*, *sinn*.

Demonstrativ

To viktige: *sá* 'den' og *sjá/þessi* 'denne'. *Sjá* har ulike sideformer; dei mest vanlege er med her.

	Hankjønn	Hokjønn	Inkjekjønn
NOM.SG	<i>sá</i>	<i>sú</i>	<i>þat</i>
AKK.SG	<i>þann</i>	<i>þá</i>	<i>þat</i>
DAT.SG	<i>þeim</i>	<i>þeir(r)i</i>	<i>því</i>
GEN.SG	<i>þess</i>	<i>þeir(r)ar</i>	<i>þess</i>
NOM.PL	<i>þeir</i>	<i>þær</i>	<i>þau</i>
AKK.PL	<i>þá</i>	<i>þær</i>	<i>þau</i>
DAT.PL	<i>þeim</i>	<i>þeim</i>	<i>þeim</i>
GEN.PL	<i>þeir(r)a</i>	<i>þeir(r)a</i>	<i>þeir(r)a</i>

	Hankjønn	Hokjønn	Inkjekjønn
NOM.SG	<i>sjá, þessi</i>	<i>sjá, þessi</i>	<i>þetta</i>
AKK.SG	<i>þenna</i>	<i>þessa</i>	<i>þetta</i>
DAT.SG	<i>þessum, þeima</i>	<i>þessi, þessari</i>	<i>þvísa, þessu</i>
GEN.SG	<i>þessa</i>	<i>þessar, þessarar</i>	<i>þessa</i>
NOM.PL	<i>þessir</i>	<i>þessar</i>	<i>þessi</i>
AKK.PL	<i>þessa</i>	<i>þessar</i>	<i>þessi</i>
DAT.PL		<i>þessum, þeima</i>	
GEN.PL		<i>þessa, þessara</i>	

Verbbøyinga

BØYINGSENDINGAR FOR PERSON OG TAL I FINITTE VERBFORMER:

	Indikativ					Konjunktiv
	presens			preteritum		pres. & pret.
	st. verb & telja-kl.	kasta-klasse	dóma-klasse	sterke verb	svake verb	sterke og svake verb
1P.SG	–	a	i	–	a	a
2P.SG	r	ar	ir	t	ir	ir
3P.SG	r	ar	ir	–	i	i
1P.PL	um			um		im
2P.PL	ið			uð		ið
3P.PL	a			u		i

DANNING AV PRETERITUMSSTAMMAR I SVAKE VERB:

1. *telja*-klassen: dentalsuffiks og rotvokalen skiftar, t.d. *tel-*, pret. *tald-*, *spyr-*, pret. *spurð-*.
2. *kasta*-klassen: bindevokal *-a-* og dentalsuffiks, t.d. *kast-*, pret. *kastað-*.
3. *dóma*-klassen: dentalsuffiks utan bindevokal, t.d. *dóm-*, pret. *dømd-*, *mælt-*, pret. *mælt-*.

AVLJODSREKKJER I STERKE VERB:

Dette er hovudmønstra, men det finst ein del unntak. Ordboka har full bøying av sterke verb.

	Infinitiv	Pret. eintal	Pret. fleirtal	Partisipp	
1. rekkje	/i/	/ei/	/i/	/i/	
GNO.	<i>riða</i>	<i>reið</i>	<i>riðu</i>	<i>riðit</i>	
NYNO.	<i>rida</i>	<i>reid</i>	–	<i>ride</i>	
2. rekkje	/jú/, /jó/, /ú/	/au/	/u/	/o/	
GNO.	<i>bjóða</i>	<i>bauð</i>	<i>buðu</i>	<i>boðit</i>	T.d. <i>lúka</i> (<i>lauk</i> , <i>luku lokit</i>) har /u:/ i inf.
NYNO.	<i>by(da)</i>	<i>baud</i>	–	<i>bode</i>	
3. rekkje	/e/	/a/	/u/	/u/, /o/	/v/ fell bort før /u/ og /o/ , t.d. <i>verða</i> (<i>varð</i> , <i>urðu</i> , <i>orðit</i>)
GNO.	<i>brenna</i>	<i>brann</i>	<i>brunnu</i>	<i>brunnit</i>	
NYNO.	<i>brenna</i>	<i>brann</i>	–	<i>brunne</i>	
4. rekkje	/e/	/a/	/a:/	/o/	
GNO.	<i>bera</i>	<i>bar</i>	<i>báru</i>	<i>borit</i>	
NYNO.	<i>bera</i>	<i>bar</i>	–	<i>bore</i>	
5. rekkje	/e/	/a/	/a:/	/e/	
GNO.	<i>gefa</i>	<i>gaf</i>	<i>gáfu</i>	<i>gefit</i>	
NYNO.	<i>gjeva</i>	<i>gav</i>	–	<i>gjeve</i>	
6. rekkje	/a/	/o:/	/o:/	/a/	
GNO.	<i>fara</i>	<i>fór</i>	<i>fóru</i>	<i>farit</i>	
NYNO.	<i>fara</i>	<i>fór</i>	–	<i>fare</i>	